

İşletmelerde İç Denetim ve İç Kontrol Yapısı Etkileşimi

(Interaction of Internal Audit and Internal Control Structure in Businesses)

Sultan KOÇ^a

^a Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü-Muhasebe ve Denetim ABD, suzi.dag@gmail.com

Öz

Ekonomik, sosyal ve teknolojik gelişmeler neticesinde, işletmeler büyümüş ve piyasalara hızlı nüfus etmiştir. İşletme faaliyetlerinin, amaç ve hedeflerle uyum içerisinde olmasını sağlamak amacıyla, bir işletmenin hiyerarşik yapısı gereği yönetim ve işletmenin her bir kademesinin katıldığı kapsamlı bir kontrol mekanizmasına olan ihtiyaç kaçınılmaz hale gelmiştir. İç kontrol, şirket varlıklarının korunması, bilgilerin güvenilirliğinin sağlanması, faaliyetlerin etkinliğinin ve verimliliğinin desteklenmesi, kural ve düzenlemelere uyumun sağlanması için kullanılan tüm yöntemleri içeren organizasyon planlamasından oluşur. İç kontrol, işletmenin hedef ve amaçlarının başarılması hususunda risklerini minimize etmek ve 3. şahıslara makul güvence verebilmek için ön hazırlık aşamasının tamamlanabilmesi için geçen zamandır. İç denetim, işletmede bulunan kaynakların doğru ve etkin bir şekilde kontrol etmesini ve kullanılmasını sağlamak amacıyla yönetim tarafından uygulamaya konulan sistem ve prosedürlerin sürekli olarak gözden geçirilmesini ve değerlendirilmesini sağlar. Bu işlev, yönetsel karar verme sürecinde tüm bilgileri sağlamak ve desteklemek için çok önemlidir. İşletmelerin uzun vadeli gelişimi, yalnızca iç kontrolün kontrol fonksiyonuna ihtiyaç duymaz, aynı zamanda sistemin izlenmesi ve iç denetimin erken uyarısını gerektirir. İç denetim, iç kontrol sisteminin bir parçası olmasının yanında iç kontrol sisteminin etkinliğini analiz ederek, sisteme ilişkin zayıf yönleri ortaya çıkaran etkinlikler bütünüdür. İşletmedeki içi kontrollerin verimliliği, güvenilirliği ve yeterliliğinin genel olarak değerlendirilebilmesi iç denetim faaliyetleriyle anlam ifade etmektedir. Çalışmanın amacı, iç denetimi ve değişen iç denetim yapısını genel olarak ele alarak, iç kontrol yapısı ve iç denetim arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler:

Denetim,
İç Kontrol,
İç Denetim

Makale türü:

Derleme

Abstract

As a result of economic, social and technological developments, businesses have grown and entered the markets rapidly. In order to ensure that the business activities are in harmony with the goals and objectives, the need for a comprehensive control mechanism in which the management and each level of the business participate has become inevitable due to the hierarchical structure of an enterprise. Internal control consists of organizational planning, which includes all methods used to protect company assets, ensure the reliability of information, support the effectiveness and efficiency of activities, and ensure compliance with rules and regulations. Internal control is the time it takes to complete the preliminary phase in order to minimize the risks and provide reasonable assurance to third parties regarding the achievement of the goals and objectives of the enterprise. Internal audit ensures that the systems and procedures implemented by the management are constantly reviewed and evaluated in order to ensure that the resources in the enterprise are properly and effectively controlled and used. This function is crucial to provide and support all information in the managerial decision making process. The long-term development of enterprises not only requires the control function of internal control, but also requires monitoring of the system and early warning of internal audit. In addition to being a part of the internal control system, internal audit is a set of activities that analyze the effectiveness of the internal control system and reveal the weaknesses of the system. The general evaluation of the efficiency, reliability and adequacy of the internal controls in the enterprise makes sense with the internal audit activities. The aim of the study is to explain the internal audit and its changing structure in general terms, and to reveal the relationship between the internal control structure and internal audit.

Keywords:

Audit,
Internal Control,
Internal Audit

Paper type:

Review

Başvuru/Received: 30.12.2021 | Kabul/Accepted: 02.02.2022 , iThenticate benzerlik oranı/similarity report: %14

Giriş

Sürekli değişim ve dönüşümün yaşandığı iş hayatında globalleşme, yüksek rekabet, gelişmekte olan teknoloji ve diğer durumlar, işletmelerin hem varlıklarını hem de yönetim anlayışlarını önemli ölçüde etkilemiştir. Bugünkü koşullardaki oluşan rekabet ortamındaki değişime işletmelerin riske olan düşünceleri de değişme uğramış ve artık riskli faaliyetlerin getirilerinin de yüksek olması sebebi ile işletmelerde bu getirilerin kullanılması daha cazip hale gelmiştir. Günümüz koşullarında, işletmelerin daha etkin ve verimli olarak yönetilerek sürdürülebilirliğin sağlanması önemli hale gelmiştir. Bu başarıyı gerçekleştirmeye yardımcı olacak unsurlardan biri de iç denetim fonksiyonunun yapılandırılması olmuştur.

1. İç Denetime İlişkin Kavramsal Çerçeve

Uluslararası İç Denetçiler Enstitüsü'ne göre iç denetim; "bir kurumun faaliyetlerini geliştirmek ve onlara değer katmak amacını güden bağımsız ve objektif bir güvence ve danışmanlık faaliyetidir. İç denetim, kurumun risk yönetim, kontrol ve yönetim süreçlerinin etkililiğini değerlendirmek ve geliştirmek amacıyla yönelik sistemli ve disiplinli bir yaklaşım getirerek kurumun amaçlarına ulaşmasına yardımcı olmaktadır" (IIA, 2012). İç kontrol, işletmenin büyüme amaçlı ön görülen hedeflerine ulaşabilmesine yardımcı olan kontrol ortamı ve prosedüründen oluşan bir sistem bütünüdür, iç denetim ise; işletmenin kuruluşundan itibaren uygulanan iç kontrol sisteminin etkin ve verimli olmasını sağlamak için iç denetçiler tarafından gerçekleştirilen bir süreçtir (Surbhi, 2017).

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na göre iç denetim; "*Kamu yönetiminde gerçekleştirilen faaliyetlere değer kazandırmak ve yükseltmek için eldeki kaynakların ekonomik, etkililik ve verimlilik kavramları çerçevesinde yönetimin ne şekilde yerine getirdiği hususunu değerlendirmek ve kılavuzluk etmek maksadıyla yapılan tarafsız, nesnel, güvence verme ve danışmanlık*" faaliyetidir (5018 KMYKK).

Bu tanımlardan hareketle; işletmelerdeki iç denetim fonksiyonunu üç yapı altında incelemek mümkündür. Bu yapılardan birincisi kurumsal yönetim ya da yönetim mekanizmalarıdır. Yönetim/kurumsal yönetim, işletmenin hedefleri doğrultusunda işlemleri gerçekleştirirken; amaç ve stratejik planlarını belirlemek için kullanmış olduğu karar alma süreçlerinde, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleri ile sorumluluklarını yerine getirmeyi kapsamaktadır. İkinci yapı; işletmenin hesap verebilirlik ilkesini hayata geçirebilmek için uygulamaya aldığı tüm politikalar, prosedürler, yönetmelikler ve kontrolleri kapsayan iç kontrol sistemidir. İç denetimin bu süreçteki rolü; iç kontrol yapısının düzenli bir şekilde işlemesine yardımcı olmak ve gördüğü olumsuzlukları yönetime rapor ederek yaşanması muhtemel problemleri ortadan kaldırmaktır. Üçüncü yapı/mekanizma ise risk yönetimidir. Risk, bir işletmeye olumsuz bir şekilde etki eden potansiyel bir eylem olup, amaç ve hedeflerine ulaşmasına engel olabilecek bir unsurdur. İç denetimin, risk yönetimindeki en önemli görevi bağımsız ve tarafsız davranarak riskleri en doğru şekilde saptanarak objektif olarak yönetilmesine yardımcı olmak için üst yönetime, risk yönetim faaliyetlerinin

etkinlik ve etkililiği ile ilgili olarak makul güvence hizmeti sunmaktadır (Diamond, 2013).

İç denetim, bir işletmenin risk yönetimi, iç kontrol ve kurumsal yönetim süreçlerinin etkinlik ve etkililiğini değerlendirmek ve geliştirmek amacıyla sistemli ve disiplinli bir yaklaşım sunarak işlemenin amaçlarına ulaşmasına yardımcı olmaktadır. İç denetim; işletme yönetiminin kontrol aracı olmakla birlikte, işletmeye değer katan bir yönetim faaliyetidir. Buna göre, iç denetim; işletmede kurumsal yönetim ve risk yönetimi süreçlerini izleyerek etkin olarak çalışıp çalışmadığına ilişkin güvence vermektedir (Reding vd., 2007). Uluslararası iç denetim mesleki uygulama standartlarına göre iç denetim faaliyeti, sistematik ve disiplinli bir yaklaşımla kurumsal yönetim, iç kontrol sistemi ve risk yönetimi süreçlerini değerlendirmekte ve bu süreçlerin geliştirilmesi için katkı sunmaktadır (IIA, 2017; Uzun, 2008). İç denetim faaliyetini yerine getiren iç denetçiler, risk yönetimi, iç kontrol sistemi ve kurumsal yönetim süreçlerinin etkinliğini izleyip değerlendirerek, işletmenin belirlenmiş amaç ve hedeflerine ulaşmasına yardım etmektedir. Kurumsal yönetimin etkinliğini tanımlayan en önemli öğelerden biri, iyi yapılandırılmış, sağlam risk yönetimi ve kontrol faaliyetleri ile sürecin desteklenmesidir. Bu sayede, karar alma aşamasında işletme yönetimine ayrıntılı bilgilendirme sağlanarak, stratejik hedeflerin ve ilgili faaliyetlerin gerçekleştirilebilmesi amacı ile “uygunluk seviyesi” devamlı olarak izlenip değerlendirilmektedir. Yönetim hareket kabiliyetini geliştirmekte ve kararlarındaki doğruluk seviyesi iyileşmektedir (Abdioğlu, 2008). İç denetim, işletmenin kurumsal yönetim çerçevesinin önemli bir parçasıdır.

İç denetçilerin işletme içerisindeki üstlendiği görev bakımından kurumsal yönetim yapısını, oluşumunu ve bu yapının işleyişinin etkinliğini objektif olarak gözlemlenmesi ve biçimsel olarak değerlendirmelerine imkân vermektedir (Fraser & Lindsay, 2007). Bağımsızlık ve tarafsızlık ilkesini benimseyen iç denetim fonksiyonu, işletme üst yönetimine, işletmede yerine getirilen faaliyetlerle ilgili olarak “danışmanlık ve makul güvence verme” şeklinde hizmet sağlamaktadır (IIA, 2017). Kurumsal yönetim yaklaşımında ise iç denetim fonksiyonunun başlıca görev ve sorumluluğu, üst yönetimin risk yönetim süreci ile ilgili bilgi sahibi olması gereken konularda ve işlevin etkinliğinin bağımsız ve tarafsız bir güvence hizmeti sunmasıdır. İç denetim faaliyetlerinde, işletmede bulunan iç kontrol sisteminin etkinlik ve verimliliğinin gözlemlenmesi /değerlendirilmesi, işletme politikasına uyumluluğu ve günlük yerine getirilen iş süreçlerinde ortaya çıkabilecek hata ve hileler gibi önemli risklerin kontrol altına alınarak “makul düzeye” tutularak güvence hizmetinin verilmesi, iç denetime sunulan önemli değerlerden biridir.

İç denetim faaliyeti, işletmedeki risk yönetim süreçlerinin etkinliğini değerlendirerek, sürecin olumlu yönde ilerlemesine katkı sağlamalıdır. Bu bağlamda iç denetçi, mesleki sorumluluğu gereğince, risk değerlendirme sonucuna göre, işletme yönetimi, işletmenin faaliyetlerini ve bilgi sistemlerini de içine alan “kontrollerin” etkinliğini ve yeterliliğini değerlendirmektedir. Yapılan bu değerlendirme, finansal ve mali bilgilerin “uygunluk ve güvenilirliğini, faaliyetlerin etkinlik ve etkililiğini,

mevzuat ve düzenlemelere uygunluk” konularını içermelidir (IIA Uluslararası İç Denetim Standartları/2120-1, 2017).

1.1. İç Denetimin Önemi

İç denetimin temel amacı, işletme etik kurallar çerçevesinde hedef ve amaçları ile ilgili üst yönetim tarafından oluşturulmuş olan kontrollerin etkinliğinin ve yeterliliğinin incelenmesi, işletme varlıklarında oluşabilecek zararlara karşı alınacak tedbirlerin gözden geçirilmesi, faaliyetlerin işletme politikaları ile uyum içerisinde yürütülüp yürütülmediğinin ve finansal tablolara esas oluşturan muhasebe bilgilerinin doğruluk ve güvenilirliğinin araştırılmasıdır (Ceyhan, 2010). İç denetim, işletmenin amaçlarına ulaşmasına yardımcı olmak için tasarlanmıştır. Organizasyonel hedeflerin gerçekleştirilmesi, şirketin elde ettiği başarıyı tanımlar. İş hedefleri ise, organizasyonel hedefler ve şirketin ulaşmak istediğidir. Eğer hedefler tutarlı ve ölçülebilirse, aslında işletmenin başarısının değerlendirme kriterleridirler (Reding vd., 2013).

İç Denetim, işletme yönetiminin sorumluluklarını etkin bir şekilde yerine getirmelerine yardımcı olmayı amaçlar. Bu hedeflere ulaşmak için iç denetçilerin, incelenebilecek faaliyetler hakkında analiz, değerlendirme, tavsiye, danışma ve bilgi ile isabet alması beklenmektedir.

Genel olarak iç denetimin kapsamı aşağıdakilerden oluşmaktadır (Ocak, 2021).

- İç kontrol yapısının incelenerek değerlendirilmesi,
- Risk yönetim sisteminin bir bütün olarak incelenmesi,
- Yönetimin ve mali bilgi sisteminin incelenmesi,
- Muhasebe kayıtları ile mali tabloların, doğruluk ve güvenilirlik açısından incelenmesi,
- İşletmenin her türlü faaliyetinin yasal mevzuata, standartlarla belirlenen politika ve prosedürlere uygunluğunun incelenmesi
- Değerlendirmelerin sonucunda rapor verilmesi ve önerilerde bulunulması.
- İç denetimin gelişimini ve ivme kazanmasını etkileyen pek çok durum bulunmaktadır. En önemlilerini aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

1.1.1. Küreselleşmenin Etkisiyle İktisadi Faaliyetlerin Hız Kazanması

1980 sonrasında küreselleşmenin hız kazanması ile birlikte, ülkeler arasındaki sınırlar ortadan kalkmış, ekonomik, ticari, finansal engeller azalmış, rekabet uluslararası platforma taşınmış, ülkeler arası bağlantılar ve etkileşim artmıştır. İç denetim çalışmalarını etkisi altına alan, iç denetimin değerini yükselten en önemli faktörlerden birisi olan ve fazla sayıda tehdit ve fırsatı da beraberinde getiren küreselleşme; iç denetçilerin faaliyet alanlarının sınırlarını da genişletmiştir. Dolayısıyla iç denetimin gerçekleştirilebilmesi için;

- Küresel standartlar oluşturma,
- Dünya genelinde iç denetçilerin mesleki sertifikasyonu,

- Mesleğin gelişmesini ve iç denetimin teşviki,
- Üye dernekler arasında güncel olarak bilgi alışverişini kolaylaştırma,
- İç denetim mesleğini küresel boyutlara taşıma,
- Yatırımcıların çeşitliliği ve sayılarının artışı,
- Kurum/kuruluşlarda gerçekleştirilen işlemlerin sayı bakımından artışı ve bunun yanı sıra işlerin karmaşık hale gelmesi,
- Kurumsallaşmanın yaygın hale gelmesi, buna paralel olarak olası risklerin çoğalması ve dolayısıyla yönetimin uzman kişilerce profesyonel olarak yürütülmesi gerekliliğinin ortaya çıkması,
- Bilgi teknolojilerinde yeni gelişmeler,
- İşletmelerde meydana gelen iflaslar ve skandallar (Yurtsever, 2015).

Tüm bu nedenler; iç denetimin önemine ve ne denli gerekli olduğuna dikkat çekerken, yapılan kanuni düzenlemeler de pek çok sektör için iç denetim zorunluluğu getirmiştir. Bu sayede kurum/kuruluşlar içerisinde bir birim olarak yerini alan iç denetim; yadsınamayacak kadar önemli bir kavram konumuna gelmiştir (Tektüfekçi, 2008).

1.1.2. Bilgi Teknolojilerinde Gelişim

Bilgi teknolojilerinde meydana gelen gelişmeler; tüm dünyada ekonomik ve sosyal hayatı etkisi altına almış, işletmelerin örgüt yapılanmalarından kültürlerine, çalışma biçimlerine kadar pek çok unsurun değişmesine neden olmuştur (Özbilgin, 2003). Yaşanan bu değişimlerle bilgi teknolojileri giderek karmaşık bir hal almış ve dolayısıyla denetimi zorlaştırmış, ancak iç denetim faaliyetlerinin ne denli önemli olduğunun da bilincine varılmıştır. Bu bağlamda iç denetim; teknolojiyi kabullenmek ve iş akışlarını etkili bir biçimde denetlemek ve tüm bunları bir denetim aracı olarak kullanmak mecburiyetindedir. Bilişim teknolojisinin kontrolü, bilgi teknolojisi denetleme teknikleri ve bilgi teknolojilerinde yer alan hali hazırdaki trendler bilgisi, iç denetim çalışmalarının anlaşılmasını ve etkin kullanımını artırmakla beraber, denetlenmesi gereken bir saha olarak bilgi teknolojilerinin kapsadığı risklerin değerlendirilmesi ve yönetilmesi gerekliliğini de doğurmuştur (Hass vd., 2006).

1.1.3. Kurumsal Yönetim Konusundaki Gelişmeler

Kuruluşla ilgili tüm paydaşların haklarının gözetildiği ve bu kişilere bu anlamda bir güvence sağlanmaya çalışıldığı, işletme yönetiminin konuyla ilgili olarak sorumluluklarının ortaya konulduğu bir yönetim anlayışı olan kurumsal yönetim; adillik, saydamlık, hesap verilebilirlik ve sorumluluk prensiplerini güçlü kılarak sermaye piyasalarına karşı güvenin artırılmasını hedeflemektedir. Küresel rekabet ortamında sürekli gelişme ve büyümeyi hedef alan kuruluşlar; kurumsal yönetimde kalitenin sürekliliğini sağlamak amacıyla iç denetim uygulamalarına gereksinim duymaktadırlar. Tüm bunlar, iç denetimin kurumsal kurum/kuruluşlar için ne denli önemli olduğunu ortaya koymaktadır (Özbek, 2012: 24).

1.1.4. Faaliyetlerin Çeşitlenmesi ve Karmaşık Hale Gelmesi

Küreselleşme ve teknoloji alanındaki değişim ve gelişimler; kuruluşların uluslararası platformdaki mali kaynaklarına ve pazar ortamlarına erişiminde kolaylık sağlamışlardır. İmkânların artmasıyla birlikte, rekabet ortamında yer almayı hedefleyen işletmeler, çok sayıda bölgede faaliyetlerini sürdürme çabasına girmişlerdir. Ayrıca müşteri beklentilerinin ve piyasa koşullarının sürekli olarak hızla değişimi, bilginin serbest ve hızlı dolaşımı, işletmelerin değişen koşullara karşı hızlı bir şekilde adapte olabilmeleri ve sağlıklı karar alabilmelerini gerekli kılmıştır. Dolayısıyla bu durum işletmelerde gerçekleştirilen faaliyetlerin sayısının artmasına ve daha karmaşık bir hal almasına sebebiyet vermiştir. Sonuç olarak da tüm bu değişen ve gelişen koşullar; algılayabilen, ayak uydurabilen, birçok teknik alanda uzman olan kişilerce yapılan iç denetim faaliyetlerinin önemini artırmıştır (Özbek, 2012).

1.1.5. Hileli Mali İşlemler

Özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) hileli mali rapor düzenleme eylemleri ve kurum içi yolsuzluklar sonucunda ortaya çıkan skandallar ve iflaslar, iç denetim faaliyetlerinin aranılır olmasında ve önemli hale gelmesinde etkili olmuştur. Çünkü işletme skandallarının en önemli sebeplerinden biri iç denetimin yetersiz olmasından kaynaklandığı görülmüş ve bununla ilgili olarak yasal düzenlemelere gidilmiştir. Bu düzenlemelerle gerekli kılınan iç denetim, yönetim adına denetleme yerine yönetimi denetleme anlayışına dönüşmüş ve kuruluşların risk değerlendirmelerini gerçekleştiren bir mekanizma olarak kapsamı genişlemiştir (Özbek, 2012). Bu anlamda yapılan yasal düzenlemelerden biri 2002 yılında ABD'de düzenlenen Sarbanes-Oxley Act (SOX)'tir. SOX sonrasında dikkati çeken en önemli yenilik; yönetimin iç kontrol hususunda sorumluluklarının tekrar gündeme gelmesidir. Bu bağlamda iç denetim uygulamaları, SOX sonrası dönemde iç kontrollerin değerlendirilmesi çerçevesinde güçlü bir düzenlemeyle daha da önem kazanmıştır (Desai vd., 2002).

1.2. İç Denetimin Kapsamı ve Amacı

İç denetimin faaliyet alanları, coğrafik sınırlamalara ya da iç sınırlara bakılmaksızın, kurumun tüm faaliyetlerini içerir. Gerçekleştirilen faaliyetlerin kurumun hedef, politika, performans, plan ve programlarına yönelik ve mevzuat çerçevesinde planlanarak hayata geçirilmesi, kaynakların etkili, ekonomik ve verimli kullanılması, bilgilerin güvenilir ve zamanında ulaşılabilir olmasını hedefler (Bilge ve Kiracı, 2010). Adiloğlu (2011), iç denetimin faaliyet alanlarını şu şekilde özetlemiştir:

- Kurumun hedeflerine erişebilmesine yardımcı olacak bir kontrol sürecinin iç denetim faaliyetleri kapsamında ele alınması ve değerlendirilmesi,
- Kurumun amaçlarına ulaşmayı hedeflediği süreç içerisinde engel teşkil eden risklerin olması, bu risklerin kaynağının araştırılması ve bertaraf edilmesi ile ilgili tüm faaliyetlerin gerçekleştirilmesi,

- Kurumun hesap verilebilir ve yapısal olarak sağlamlaşması amacıyla yönetim süreçlerinin ne kadar etkin olduğunun incelenmesi ve bu doğrultuda tavsiyelerde bulunulması.

İç denetimin amaçlarını aşağıda görüldüğü gibi sıralamak mümkündür (Uyar, 2009):

- Kurum ya da işletmelerde; finansal olmayan kontrolleri de kapsayacak şekilde gerçekleştirilen çalışmaların verimlilik, etkililik, etkinlik ve yeterlilik bakımından incelenmesi ve değerlendirilmesi,
- Denetimin işletmenin önceden belirlemiş olduğu hedef, plan, performans programlarına ve yasalara uyumlu şekilde planlanması ve uygulanması,
- Kurum içerisinde olası eksiklik, hata ve yolsuzlukların tespiti ve önlenmesi,
- Kaynakların verimli kullanımına yönelik performans değerlendirmelerinin yapılması, varlıkların güvence altına alınması,
- Yönetime danışmanlık hizmeti yapılması ve tavsiyelerde bulunulması,
- Finansal tabloların, yeterliliği, doğruluğu ve ne ölçüde güvenilir olduğunun incelenmesi ve zamanında elde edilebilirliğinin mümkün kılınması,
- Denetimin sonucunda maddi açıdan tasarruf sağlanması,
- Kamuda elektronik ortamda verilen hizmetlerin yönetimi ve sistemin işleyişinin ne kadar güvenilir olduğunun kontrolü konularını içerir.

1.3. İç Denetimin Özellikleri

İç denetim konusunun örgüt yapısındaki yeri; gerçekleştirdiği çalışmaların içeriği ve iç denetim biriminden beklentiler göz önünde bulundurulduğunda, iç denetimi diğer denetimlerden farklı kılan en önemli hususun güvence sağlama ve yönetime danışmanlık hizmetinin birlikte sunulmasıdır. İç denetim, yönetimin bir parçası olmasına karşın, işlevsel anlamda faaliyetlerini bağımsız olarak yürütmekte ve bu sebepten dolayı işletmelerde yönetsel hesap verilebilirlik anlayışının benimsenmesine önemli ölçüde katkı sağlamaktadır. Ayrıca iç denetimin, bireysel işlemleri analiz etmekten daha çok temelinde sistem odaklı bir denetim anlayışını hedeflediği ve elde edilen sonuçların kalitesi üzerine odaklandığı ifade edilebilir (Akşam, 2005). İç denetim; işletmeye değerini arttırmak ve faaliyetlerini her yönüyle geliştirmek amacıyla bu bağlamda bağımsız ve tarafsız olmak şartıyla belli bir güvence sunarak denetim faaliyetiyle birlikte yürütülmesidir. İç denetim faaliyetleri, işletmedeki risk değerlendirme çalışmalarının, etkinlik ve verimliliğinin yükseltilmesi hedeflenerek sistemli ve disiplinli bir yaklaşımla işletmenin hedeflerinin gerçekleştirilmesine katkı sağlar.

İç denetimin kapsamını ve amaçlarını, işletmenin yapısı, büyüklük derecesi ve yönetimin ihtiyaçları belirleyecektir. Söz konusu ihtiyaçların, mümkün olduğu kadar, işletmenin yararına olacak şekilde karşılayacak olan iç denetim, aşağıdaki faaliyetleri yerine getirmekten sorumludur (Thomas vd., 1991).

- Muhasebe ve iç kontrol sistemini incelemek,

- Finansal bilgilerle faaliyetlere ilişkin bilgileri incelemek,
- İşletmeye finansal olmayan kontroller de dâhil olmak üzere faaliyetlerin etkinliğini, verimliliğini ve yeterliliğini incelemek,
- İşletmenin iç ve dış düzenlemelere, şartlara ve mevzuata uygunluğunu incelemek,
- Belirli aralıklarda özel araştırmalar yapmak.

1.3.1. Fonksiyonel Bağımsızlık ve Tarafsızlık

İç denetim çalışmalarının statü kazanmasında en belirgin etmen olarak kabul gören bağımsızlık ve objektiflik, IIA tarafından yayınlanan uluslararası standartlarda iç denetim; mevcut birçok konu dikkate alınarak düzenlenmiştir. Buna göre bağımsızlık: faaliyetlerin, iç denetim sorumlulukları çerçevesinde, taraf tutmaksızın, hiç kimsenin etkisi altında kalınmadan gerçekleştirilmesi kabiliyeti şeklinde tanımlanmıştır. Objektiflik ise; iç denetçilerin hiçbir baskı altında kalmadan dürüst ve net bir biçimde, yaptığı işin kalitesinden taviz vermeden gerçekleştirmelerini sağlayan tarafsız bir davranıştır (IIA, 2010).

Demir (2010), bağımsızlığın yalnızca iç denetim için değil tüm denetim faaliyetleri için önemli bir kavram olduğunu ileri sürmektedir. Bağımsızlık kelimesiyle; kurumun karar alma ve uygulama mekanizmalarının haricinde iç denetimin kendi fonksiyonel görüş açısı ve standartları ile yerine getirilmesi açıklanmaya çalışılmıştır. İç denetçilerin bağımsızlığını, görevlendirildikleri kurum/kuruluşun hiyerarşik düzenine tabi olmaksızın veya kurum haricinde herhangi bir hiyerarşik yapıya bağlı kalmadan görevlerini icra etmeleri şeklinde algılamamak yerinde olacaktır. Çünkü iç denetim; gerçekte, iç denetçilerin görev aldıkları kurumun iş ve işleyişlerine değer kazandırmak için kurgulanmış bir nesnel güvence danışmanlık faaliyeti olarak ifade edilmektedir (Can, 2013).

İç denetim standartlarında yer alan iç denetçilerin kişisel tarafsızlık standardına göre; denetim faaliyetlerinde taraf tutmadan, her türlü menfaat çatışmasından kaçınarak, denetimin plan, program, uygulama ve raporlama aşamalarında hiçbir şekilde herhangi bir müdahaleye mahal vermeden serbestçe görevlerine yerine getirmeleri gerekmektedir. İç denetçi bağımsızlık sıfatını yalnızca yasalar ve hiyerarşik konumundan değil, mesleki yeterliliğinden, profesyonel oluşundan ve sonuç olarak ortaya koyduğu faaliyetlerin niteliğinden alır (Aksoy, 2008; Arcagök ve Erüz, 2006).

1.3.2. İşletme Faaliyetlerine Değer Katma ve Geliştirme

İç denetim faaliyetinin temelinde denetimin yanı sıra yukarıda da değinildiği üzere, kurum çalışmalarına değer kazandırmak amacı yatmaktadır. Bu bağlamda iç denetim, yönetimin etkinliğini artırmak, kurum varlıklarının korunmasına yardımcı olmak ve olası risklere karşı önlemler almak gibi işlevleriyle yönetime katkıda bulunmakta ve aynı zamanda kuruma değerini de arttırmaktadır. Bu noktada iç denetim: kurum içerisinde yanlışlık, yolsuzluk ve düzensizliğin önüne geçilmesi açısından yönetimin

tasarrufunda çok etkin bir araç olarak nitelendirilmektedir. Kurumsal yönetim açısından bakıldığında; iç denetim süreçlerinin geliştirilmesi, kurumsal etkinlik ve verimliliğin yönetimi, işletme içi iletişim ve başarılı uygulamaların ve bilgilerin paylaşımları gibi kuruma değer katma faaliyetlerinin kapsamında, iç denetim önemli bir fonksiyonel görev üstlenmiş olmaktadır (Aksoy, 2008).

Yönetimle ters düşmeyen, kendisini yönetimden üstün görmeyen bir denetim anlayışı, yapıcı yöndedir ve sonuçta kurumun vizyonuna katkı sağlayacaktır.

1.3.3. Güvence ve Danışmanlık Hizmeti Sağlama

Güvence, güvenilir verilere dayanarak tüm iş işlemlerin gerçeği yansıttığının ispatlayan bir garanti göstergesidir. Bu bağlamda; iç denetçilerin faaliyetlerinde taraf tutmadan, profesyonelce davranmaları gerekir ki o zaman verilen garantiler güvenilirlik derecesini artırır. Bu nedenle iç denetim, yönetim ve yöneticileri tarafından oluşabilecek etkilerden veya müdahalelerden uzak ve bağımsız olmalıdır (Pickett, 2005).

IIA ise; kurum/kuruluşlarda yapılan risk ve yönetim ile ilgili incelemelerin tarafsızca yapılması, aynı zamanda ilke ve standartlara uygunluğu konusunda üst yönetime garanti vermesi şeklinde güvence hizmetlerinin niteliğini denetimle ilgili yasal çerçevede tanımlamış ve kuruluş dışındaki taraflara garanti sağlanması, gerektiğinde bu güvencelerin niteliğinin de yönetmelikte yer almasının gerekli olduğunu vurgulamıştır.

Burada sözü edilen güvence yüzde yüz garantisi taşımamakta, kabul edilebilir en iyi düzeyde sağlanması söz konusu olmaktadır. Bunun nedenlerinden birisi verilen güvence hizmetini gerçekleştirenin insan olması ve hata yapabilir olabilecek olasılığının bulunmasıdır. Bir diğer neden ise; iş akışında tüm işlemlerin değerlendirilmesi zaman ve maliyet sınırlılığı açısından işlevsel olmamasıdır. Bu bağlamda; iç denetçinin vermiş olduğu güvence hizmeti ile anlatılmak istenenin kesin, net ve tamamen güvenilir olması yerine makul bir güvence olduğudur. Makul güvence ise; normal şartlarda, teknik açıdan donanımlı bir denetçinin, mesleki ve insani özellikleri doğrultusunda gereken itina ve dikkati göstererek tüm ayrıntıları gözlemlemesi ve görüşlerini güvenilir bir delile dayandırması, ancak yanılma payının da olabileceği anlamına gelmektedir (Özbek, 2012).

Danışmanlık hizmetleri ise, hiçbir idari mesuliyet almadan bir kurumu ya da kuruluşun çalışmalarını iyileştirmek ve onlara değer kazandırmak maksadıyla yapılan faaliyetlerdir. Usul ve yol göstermek, tavsiyelerde bulunmak, işlerin yürütülmesinde kolaylık sağlamak ve eğitim vermek gibi faaliyetler bu hizmetlere örnek olarak verilebilir. Danışmanlık hizmeti, güvence hizmeti sebebiyle gündeme gelebileceği gibi, danışmanlık hizmetinin verilmesi sonucunda da güvenlik hizmeti ortaya çıkabilir. İç denetimin kuruma bağımsızlık ve tarafsızlık bağlamında sunmuş olduğu danışmanlık hizmeti; kurumun hedeflediği politika ile çalışmalarının sistematik olarak değerlendirilmesi ve gelişimi yönünde tavsiyelerde bulunulması aracılığıyla kurum hakkında gerekli görüşlerin ortaya konduğu hizmet türüdür (Yüksel, 2011).

İç denetim hizmetleri çerçevesinde sunulan güvence ve danışmanlık faaliyetlerinin sonucunda kurum ya da kuruluşlar; kurum içi faaliyetlerin plan ve politikalara, yasa ve mevzuatlara uygunluk derecesi, kaynakların hedeflenen kriterler çerçevesinde etkin ve verimli sarf edilmesinin sağlanıp sağlanmadığı, varlıkların hedeflenen seviyede koruma altına alınıp alınmadığı, kurum iç denetiminin yeterli olup olmadığı, kurum tarafından elde edilen sonuç bilgilerinin doğruluğu ve güvenilirliği, gibi hususlarda bilgi sahibi olmaktadır.

1.3.4. Risk Odaklı Denetim ve Yönetime Sağladığı Katkı

Geçmişten günümüze denetim anlayışında oluşmuş olan değişimler sonucunda, geleneksel denetim anlayışından uzaklaşarak risk odaklı denetim anlayışına geçilmiştir.

Denetim kaynaklarını doğru noktalara yönlendirebilmek için riskleri analiz ederek, en büyük riskten başlayarak riskin etki ve şiddetine göre denetim faaliyetinin sıralanması ve denetimlerin gerçekleşmesi gerekir. Bu şekilde denetimin etkinliğini artırmak amaçlanmaktadır (IIA, 2010).

Günümüzde kamu kaynaklarının sınırlı olmasına rağmen, kamusal hizmetlerin çeşitlenerek artması, kamuya bağlı kurumların bu kaynakları verimli şekilde kullanmalarına bu da daha yüksek risk içeren ortamlarda çalışmalarına neden olmaktadır. Risk değerlendirmesi, IIA'nın standartlarında, örgütü negatif etkileyebilecek olası durum ya da olayların sistemli bir şekilde ilerleyen süreç içerisinde değerlendirilmesi şeklinde ifade edilmektedir. İç denetçinin görevi, denetlenebilmesi mümkün tüm çalışma alanlarını ve bunlarla ilişkili risk etmenlerini tespit etmek ve her bir etmene önem vererek değerlendirmektir.

İnsan unsurunun etkili olduğu her alanda, özellikle kurum ve kuruluşların politik, stratejik, finansal ve işlevsel hedeflerini yerine getirmesine engel olabilecek bazı risklerin olması kaçınılmazdır. Denetimin yapılmayacağı zihniyetinin olduğu ve bağımsız bir şekilde üçüncü bir kişinin ya da kuruluşun değerlendirmesinden yoksun bırakılan alanlarda risk faktörünün daha ciddi boyutlarda risk taşıyor olması da bir gerçektir. Yönetimin bu riskleri yok etmesi ya da en aza indirgemesine, etkili ve yüksek performansa dayalı bir iç denetim sisteminin büyük oranda katkı sağlayacağını altı çizilmektedir.

1.3.5. Standartlara Göre Yürütülmesi

Denetim standartları; faaliyetleri planlama, yürütme, raporlama ve değerlendirme safhasında ortak bir temel oluşturan ve denetim faaliyetini sürdürebilmesi açısından denetçiye asgari düzeyde kılavuzluk görevi yapan ilke ve kurallardır. Bu bağlamda; örgütteki iç denetim faaliyetlerinin yürütülmesinde görev alan iç denetçilerin haiz oldukları nitelikler, bu sistemli ve disiplinli çalışmanın bir parçası olan tüm ayrıntılar, belirlenen standartlarla belli bir ölçüye oturtulmaktadır (Özbek, 2012).

“Standart, kapsamlı bir iç denetim faaliyetiyle ve iç denetim performansının değerlendirilmesiyle ilgili hususları tanımlayan ve IIA İç Denetim Standartları

Kurulu'nca yayınlanan bir beyandır." Bu bağlamda Standartların amaçları aşağıda görüldüğü gibidir (Can, 2013: 17)

- İç denetim uygulamasında rehber görevi görecek temel prensiplerin tanımlanması,
- Değer oluşturan iç denetim faaliyetlerini uygulamasına yönelik bir planlamanın yapılması,
- İç denetim performansının değerlendirilmesinde uygun bir zemininin oluşturulması
- Gelişmiş kurumsal süreç ve faaliyetlerin harekete geçirilmesi.

2. İç Kontrol Sistemi

"İç Kontrol, bir işletmenin yönetim kurulu, yönetimi ve diğer personeli tarafından gerçekleştirilen ve aşağıdaki kategorilerdeki hedeflere ulaşılmasına ilişkin makul güvence sağlamak üzere tasarlanmış bir süreçtir" (COSO, 2013). Bu tanımdaki felsefe, iç kontrolün, organizasyonun tüm yönlerini kapsadığı ve her düzeydeki çalışanları, üst yönetimi ve yönetim kurulunu kapsadığı için asla finansal ve muhasebe faaliyetleriyle sınırlanmayacaktır. İç kontrol sistemi; işletmenin tespit ettiği amaçlara ulaşmak için yönetimin belirlemiş olduğu kurallar ve uygulanan yöntemlerdir (Aksoy, 2006). Bu kapsamda işletmelerin belirledikleri amaçlarına ulaşmak için geliştirip uyguladıkları örgüt planları, politika, tekniklerin tamamı şeklinde tanımlanabilir.

İç kontrol; İşletme varlıklarını korumak, İşletmede oluşabilecek hata, hile ve usulsüzlüklerin oluşumunu engellemek varsa ortaya çıkarmak, finansal bilgilerin doğruluk ve güvenilirliğini maksimum seviyede sağlamak ve yönetimin alacağı tüm politikaların ve sorumlulukların bağlılığı özendirmek amacıyla, yönetim tarafından alınmış olan önlemlerin tümüdür (Türedi vd., 2015).

İşletme yönetimi ve tüm personel tarafından uygulamaya geçirilen, bütünleştirici bir süreç olmanın yanında, bir takım amaçları uygulamak suretiyle "makul bir güvence sağlamak" için tasarlanmıştır. Bu amaçlar arasında (Bishop, 1991),

- a) Finansal raporlamanın güvenilirliği
- b) Yasa, yönetmeliklere uygunluk,
- c) Operasyonların etkinlik ve verimliliği sayılabilir.

Bu bağlamda iç kontrol, belirli bir faaliyeti düzenlemek için oluşturulmuş ve bir işletmenin faaliyetlerini yürütürken, yol haritası olarak kullanılacak bir yapıdır. İşletmeler, kaynaklarının kötüye kullanılmasını önlemek, operasyonel faaliyetleri kontrol altında tutabilmek için iç kontrol yapısını kullanır (Yuniarti, 2017). İç kontrol, bir işletmedeki faaliyetleri kontrol etmek ve güvenilirliği arttırmak için kalıcı olarak uygulanan mekanizma anlamına gelmektedir.

2.1. İç Denetim ve İç Kontrol Etkileşimi

İç denetim kavramı çoğu kez kontrol kavramı ile karıştırılmaktadır. Denetim ve kontrol kelimeleri kimi zaman birbirlerinin yerine kullanılsa da, anlam olarak birbirlerinden farklıdır. Denetim, iş sürecinde bağımsız ve profesyonel kişilerce

gerçekleştirilirken, kontrol bir mekanizme içerisinde bulunan otomatik olarak veya çalışan tarafından manuel olarak yürütülen kontrol faaliyetleridir. Bu bağlamda; iç kontrol ile iç denetim arasındaki temel farklılıklar şunlardır (Bilge ve Kiracı, 2010):

- İç kontrol eş zamanlıdır, iç denetim geçmişe yöneliktir.
- İç kontrol sürekli, iç denetim ise belirli aralıklarla gerçekleştirilen bir görevdir.
- İç kontrolde mekanik araçlar kullanılabilir, denetim insan tarafından yapılır.
- İç kontrol, tüm çalışanların, iş tanımlarını hazırlar, çalışma yöntemlerini belirler, iş akış şemalarını yapar, bilgi sistemlerini kurar. İç denetim ise, iş tanımlarının uygun olup olmadığını, idarenin amaç ve hedeflerine hizmet edip etmediğini, bilgi işlem sistemlerinin etkin kullanılıp kullanılmadığını denetler.
- İç denetimin idarenin işleyişinden işlevsel olarak bağımsız olması gerekmektedir. İç kontrol ise idarenin faaliyetleriyle bütünleşmektedir.

İşletmelerin işleyişi ile ilgili hedefleri tüm süreçlerde risklerin minimize olması amacını içeren iç kontrol yapısının denetlenmesi ve sonucu üst yönetime raporlanması bu raporlamanın sonucunda çözüm ya da iyileştirme tekliflerinde bulunması süreci ve bu geçen zaman iç denetimi ifade etmektedir. İç kontrol ve iç denetim çoğunlukla birbiri yerine kullanılan kelimeler olsa da iç denetim, iç kontrolün daha etkin ilerleyebilmesi için gerekli olan denetim işlemini göstermekte ve iç kontrol sisteminin altında önemli bir süreci temsil etmektedir. İç denetim, iç kontrolün etkin ve verimli çalışıp çalışmadığını sürekli olarak denetlemektedir. İç denetim işletme tarafından belirlenmiş hedeflere ulaşmadaki etkinlik düzeyini ölçerek kontrol, risk yönetimi ve yönetim hakkında değerlendirmelerde ve önerilerde bulunan bağımsız bir yapıyı ifade etmektedir (Sabuncu, 2017). İç denetim, iç kontrolün daha faydalı olabilmesi için gerekli olan önerilerle birlikte uygulandığı işletmede etkinlik ve verimlilik artışı konusunda pozitif etki oluşturmaktadır.

İç denetimin kapsamı, herhangi bir sınırlama yapılmaksızın kurum ya da kuruluşun tüm iş ve işlemlerini içerir. İç denetçiler risk odaklı denetim yaparak, örgütün karşılaştığı riskleri cevaplandırmada yönetişimin, risk yönetiminin ve iç kontrol sisteminin süreç içerisinde ne derece yeterli ve etkin olduğunu değerlendirirler (Korkmaz, 2008).

İç kontrol; iç denetimi de içinde barındıran, bir işletmede tüm iş akışı ve işlemleri güvence altına almak amacıyla planlanan bir süreçtir. Daha geniş anlamda tanımlamak gerekirse iç kontrol; kurum kültürünü, etik değerleri, çalışan performansını, örgüt yapısını, plan ve programlama çalışmalarını, vizyon ve misyon kapsamında stratejik hedefler oluşturulmasını, risklere karşı kontrol çalışmalarının gelişimini, kayıt ve dosyalama işlemlerini, kurum içi iletişimi, bilgi güvenliğine yönelik stratejileri, raporlama faaliyetlerini ve iç denetimi kapsayan bir yönetim sürecidir (Ağmaz, 2017). İç kontrol işletmenin genel olarak güvenilir mali ve finansal raporlamaların düzenlenebilmesi, faaliyetlerin etkin ve verimli bir şekilde kullanılmasını, ilgili mevzuatlara bağlı olarak işletmenin hedefleri konusunda kabul

edilebilir düzeyde güven oluşturmak amacı ile işletme yönetimi ve çalışanları tarafından gerçekleştirilen bir süreçtir. Aynı zamanda; Hile riskinin engellenmesi amacıyla kullanılan yöntemlerden önemli olanı, işletmelerde etkili bir iç kontrol yapısı oluşturmaktır. İç kontrol yapısının iyileştirilmesi ve iç denetim etkinlik düzeyinin artırılması, hile riskine karşı ortaya koyulan çabanın önemli bir göstergesidir (Kumuthinidevi, 2016).

5018 Sayılı Kanununun 55'inci maddesinde iç kontrol şu şekilde tanımlanmıştır: *"İdarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, mali bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan mali ve diğer kontroller bütünüdür."* Kamu idarelerinde iç kontrolün amaçları, 5018 sayılı Kanununun 56'ncı maddesinde;

- Kamu gelir, gider, varlık ve yükümlülüklerinin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yönetilmesini,
- Kamu idarelerinin kanunlara ve diğer düzenlemelere uygun olarak faaliyet göstermesini,
- Her türlü mali karar ve işlemlerde usulsüzlük ve yolsuzluğun önlenmesini",
- Karar oluşturmak ve izlemek için düzenli, zamanında ve güvenilir rapor ve bilgi edinilmesini,
- Varlıkların kötüye kullanılması ve israfını önlemek ve kayıplara karşı korunmasını sağlamaktır.

Etkili bir iç kontrol sisteminin tasarlanması, bu sisteme hedeflenen doğrultuda işlerlik kazandırılması ve izlenmesi görevi yönetime aittir. Ancak her ne kadar en ince ayrıntısına kadar tasarlanmış olsa da, bir iç kontrol sistemi hataların bulunması ve tedbir alınması açısından tam bir güvence sağlayamaz. Dolayısıyla, yönetim tarafından iç kontrol sisteminin etkinliğinin düzenli bir şekilde izlenmesi ve revize edilmesi gerekmektedir. Bu noktada iç denetim biriminin düzenlemiş olduğu raporlar; üst yönetime bilgi sağlar, değerlendirme yapar ve görüş beyan eder (Korkmaz, 2008). Bu bağlamda;

- Mali ve işleme ait bilgilerin toplanması ve bu bilgilerin tanımlarının yapılması, ölçümleri, sınıflandırılması ve raporlanmasında başvuru yöntemlerinin ne kadar doğru ve güvenilir olduğunun araştırılması,
- Örgütün çalışmaları ve buna bağlı olarak düzenlenen faaliyet raporlarına önemli derecede etki eden strateji ve planların, yasa ve yönetmeliklere uyumlu hale getirmek amacıyla tasarlanan sistemlerin incelenmesi ve örgütün bu kıstaslarla uyum sağlayıp sağlamadığının tespiti,
- Varlıkların korunmasında izlenen yöntemlerin yeniden gözden geçirilmesi ve uygun olduğunun tespitinden sonra, aynı tür varlıkların var olup olmadığının kontrolü,
- Kaynakların etkin ve verimli bir şekilde harcanıp harcanmadığının değerlendirilmesi,

- Etik değerlerin kanunsuz ya da usulsüz davranışları ne kadar önlediği gibi konular iç denetimin içeriğini oluşturmaktadır (Kayım, 2005).

İç denetim sürecinde ortaya çıkarılan yanlışlıklar, hileler ve yolsuzluklar işletmenin karanlıkta kalan kısmını aydınlığa kavuşturan unsurlardır. İç denetim bu işlevleri gerçekleştirirken, iç kontrol sisteminin yol açtığı riskleri, aksaklıklarıyla beraber tespit ettiğinden, alınacak tedbirlerle iç kontrol sisteminin etkinliği de artmakta, buna karşılık riskler azalmaktadır.

Özetle; iç denetimin bir fonksiyon olduğu, iç kontrolün bir süreç olduğu ve iç denetimin kuruluşun iç kontrol sisteminin etkin ve verimli şekilde işleyip işlemediğini riskleri önceliklerine göre sıralayarak belirli aralıklarla gözlemlediği ifade edilebilir.

3. Sonuç

İç kontrol sistemleri, farklı geniş hedeflere yönelik bir dizi yönetim aracına katkıda bulunmaktadır. Her şeyden önce, bir işletmenin kanun ve yönetmeliklere uygunluğunu sağlamak; ikincisi, mali verilerinin ve raporlarının güvenilirliğini sağlamak ve üçüncüsü, işletme faaliyetlerinin verimliliğini ve etkinliğini kolaylaştırmaktır. İç denetim (IA), iç yönetim kontrollerinin ayrılmaz bir parçasıdır. Kontrollerin etkinliğinin iyileştirilmesi için gözden geçirerek, değerlendirerek ve önerilerde bulunarak işleyen bir yönetsel kontrol olarak görülebilir.

İç denetim, iç kontrol sisteminin yeterliliği, etkinliği ve işleyişi ile ilgili olarak, yönetime bilgiler sağlar, değerlendirmeler yapar ve önerilerde bulunur. İç denetim faaliyetinde etkinliğin ve kuruma makul bir güvence sağlanabilmesi için kurumda, iç kontrol sisteminin kurulması ve işletilmesi gerekmektedir. Diğer taraftan iç kontrol sisteminin kurulması ve işletilmesinde sorumluluk, üst yöneticilerin liderliğinde tüm yöneticilerin katkısı ile gerçekleştirilmektedir. İç denetim faaliyeti ile, işletme içerisinde etkin bir iç kontrol sisteminin var olup olmadığı, işletmenin risk yönetimi, iç kontrol sistemi ve işlem süreçlerinin etkin bir şekilde işleyip işlemediği, üretilen bilgilerin doğru ve tam olup olmadığı, varlıklarının korunup korunmadığı, faaliyetlerin etkili, ekonomik, verimli ve mevzuata uygun bir şekilde gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğine dair, işletme içine ve dışına makul güvence verilmektedir. İç denetim faaliyeti kapsamında, işletmenin faaliyetlerine değer katmak ve geliştirmek için kaynakların ekonomiklik, etkililik ve verimlilik esaslarına göre yönetilip yönetilmediği değerlendirilmektedir. Bağımsız, nesnel güvence sağlama ve danışmanlık faaliyeti olarak değerlendirilen iç denetim faaliyeti ile hem işletmenin faaliyetleri, hem de finansal bilgilerinin doğruluğu incelenmekte ve değerlendirilmektedir.

Katkı Oranı ve Çıkar Çatışması Beyanı

Çalışmanın tüm aşamaları yazar(lar) tarafından tasarlanmış ve eşit oranda katkı sunulmuştur. Makalede, herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Etik Beyanı ve Finansal Destek

Makalede, akademik ve bilimsel etik kurallarına uyulmuştur. Çalışmada Etik Kurul Raporu aranmamaktadır. Makalede herhangi bir finansal kaynaktan yararlanılmamıştır.

Kaynaklar

- Abdioğlu, H. (2008). İç Denetim Alanında Mesleki Yetkinliklerin Güçlendirilmesi Arayışları ve İngiltere-İrlanda İç Denetçiler Enstitüsünün Yetkinlik Tanımlamaları, *Sayıştay Dergisi*, (68). Ocak-Mart 2008.
- Adiloğlu, B. (2011). *İç Denetim Süreci ve Kontrol Prosedürleri*, Türkmen Kitabevi.
- Ağmaz, S. (2017). Türkiye'deki Belediyelerin İç Kontrol Sistemlerinin Etkinliğinin Dış Denetim Bulgularına Göre Analizi, *Kastamonu Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(4), 74-92.
- Aksoy, T. (2008). Kamuda İç Kontrol ve İç Denetim, Muhasebat Kontrolörleri Derneği.
- Akşam, A. (2005). *İç Denetim Mesleği, İlkeleri, Uluslararası İç Denetim Standartları ve Değerlendirilmesi*. (Yeterlilik Tezi), Hazine Müsteşarlığı Hazine Kontrolörleri Kurulu Başkanlığı.
- Bilge, S., & Kiracı, M. (2010). *Kamu Sektöründe İç Denetim ve İç Denetimin Başarıyla Uygulanmasında Rol Oynayan Faktörler: (Kamu İç Denetçileri Üzerine Bir Araştırma)*. Gazi Kitabevi.
- Can, A. (2013). Yerel Yönetimlerde İç Denetim: İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Örneği. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi.
- Ceyhan, F. (2010), "İç Denetim ve Kurumsallaşma", Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- COSO (2013) Bütünleşik iç kontrol çerçevesi.
- Demir, M. (2010). *Alandakilerin Bakış Açısıyla Türk Kamu Yönetiminde İç Denetim*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi.
- Desai, R., Desai, V, Libby, T. & Rajendra, P. S. (2017). External Auditors' Evaluation of the Internal Audit Function: A Empirical Investigation. *International Journal of Accounting Information Systems*, 24, 1-14
- Diamond, J. (2013). *Internal Control and Internal Audit*. In: Allen, R., Hemming, R., Potter, B.H. (eds) *The International Handbook of Public Financial Management*. Palgrave Macmillan, London. https://doi.org/10.1057/9781137315304_18
- Fraser, J. ve H. Lindsay, (2005). "Yönetim Kurullarının İç Denetim Hakkında Sorması Gereken 20 Soru". *İç Denetim Dergisi*, Bahar, (11).
- Fraser, J, ve H. Jones Lindsay. (2005) "Yöneticilerin İç Denetim Hakkında Sorması Gereken 20 Soru." *cev. Mehtap Doğan vd., Tide İç Denetim Dergisi* 11.
- Hass, S., Abdolmohammadi, M. J., Burnaby, P. (2006). The Americas Literatüre Review on Internal Auditing, *Managerial Auditing Journal*, 21 (8), 835-844.
- IIA, Uluslararası İç Denetim Standartları, 2010.
- IIA, Uluslararası İç Denetim Standartları, 2012.
- IIA, Uluslararası İç Denetim Standartları, 2017.
- Kayım, A. (2005). *İç Kontrol Sistemlerinin İncelenmesi ve Türk Kamu Yönetiminin Modern İç Kontrol Standartları Çerçevesinde Değerlendirilmesi*. [Yayınlanmamış Yeterlilik Tezi, Hazine Müsteşarlığı]
- Korkmaz, U. (2008). Kamuda İç Denetim. *Bütçe Dünyası Dergisi*, 2(25), 4-15
- Kumuthinidevi, S. (2016). A Study on Effectiveness of the Internal Control System in the Private Banks of Trincomalee. *International Journal of Scientific and Research Publications*, 6(6). 600-612.
- Ocak, H.S. (2021). *İç denetimin gelişen ve değişen dünyasında siber güvenlik ve denetim*. Marmara Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Özbek, Ç. (2012). *İç Denetim, Kurumsal Yönetim, Risk Yönetimi, İç Kontrol*. TİDE Yayınları

- Özbilgin, İ. G. (2003). Bilgi Teknolojileri Denetimi ve Uluslararası Standartlar. *Sayıştay Dergisi*, 49, 123-128
- Pickett, K. H. Spencer. (2005). *The Essential Handbook of Internal Auditing*, John Wiley & Sons Inc
- Reding, K. F., Sobel, P. J. Urton L. & Anderson. (2007). *Internal Auditing: Assurance & Consulting Services*. The Institute of Internal Auditors Research Foundation.
- Sabuncu, B. (2017). İşletmelerde İç Denetim Ve İç Kontrol İlişkisi. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 18 (2), 161-174. Retrieved from <http://esjournal.cumhuriyet.edu.tr/tr/pub/issue/32189/308644>
- Surbhi, S. (2017). Difference Between Internal Control and Internal Audit <https://keydifferences.com/difference-between-internal-control-and-internal-audit.html>
- Tektüfekçi, F. (2008). İç Denetimin Değişen Rolü: Değer Yaratmak. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 10(2), 79-108.
- Thomas, C. William, Bart H. WARD, Emerson O. HENKE (1991), *Auditing: Theory and Practice*, Pws-Kent Inc., Florida.
- Türedi, H., Koban, A. O., Karakaya, G. (2015). COSO İç Kontrol (ABD) Modeli İle İngiliz (TURNBULL) ve Kanada (CoCo) Modellerinin Karşılaştırılması. *Sayıştay Dergisi*, 99, 95-119.
- Uyar, S. (2009). *İç Kontrol ve İç Denetim: 5018 Sayılı Kanun Açısından Değerlendirme*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Uzun, A.K. (2008). Kamu Yönetiminde İç Kontrol ve İç Denetim Yaklaşımı, www.icdenetim.net, İç Denetim Makaleler Serisi.
- William G. Bishop, "Internal Control –What's That?", *Internal Auditor*, London, June 1991, (Çevrimiçi) www.findarticles.com.
- Yuniarti, D. (2017). The effect of internal control and anti-fraud awareness on fraud prevention (A survey on inter-governmental organizations). *Journal of Economics, Business, and Accountancy Ventura* Vol. 20, No. 1, April – July 2017.
- Yurtsever, G. (2015). İç Denetimin Fonksiyonları ve Katma Değeri. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 52(602), 89-101
- Yüksel, F. (2011). Türk Bankacılık Sektöründe İç Denetim Faaliyetlerinin Uygulamalı Olarak İncelenmesi. (*Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi*).
- 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu.